

Demografska obilježja i perspektive Albanaca u Republici Makedoniji

Malović, Martin

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Science / Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:217:275998>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-15**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Science - University of Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu
Prirodoslovno-matematički fakultet
Geografski odsjek

Martin Malović

Demografska obilježja i perspektive Albanaca u Republici Makedoniji

Prvostupnički rad

Mentor: doc. dr. sc. Ksenija Bašić

Ocjena: _____

Potpis: _____

Zagreb, 2018.

Sveučilište u Zagrebu
Prirodoslovno-matematički fakultet
Geografski odsjek

Prvostupnički rad

Demografska obilježja i perspektive Albanaca u Republici Makedoniji

Martin Malović

Izvadak: Ovaj prvostupnički rad analizira demografska obilježja makedonskih Albanaca, drugog naroda po brojnosti u toj državi. Prikazan je povijesni razvoj naseljenosti, prostorni razmještaj Albanaca na prostoru Makedonije i osnovni demografski pokazatelji (dobno-spolni sastav, prirodna promjena, migracijska bilanca, stopa fertiliteta, ...). Također, uspoređene su i uočene razlike između suvremenih demografskih obilježja Albanaca i odgovarajućih obilježja za Makedoniju u cjelini, kao i razlike u demografskim obilježjima Albanaca u različitim geografskim regijama Makedonije. Završni dio rada analizira budući demografski razvoj Albanaca u Makedoniji te utvrđuje moguće posljedice takvog razvoja za društveno-političko uređenje Republike Makedonije.

26 stranica, 11 grafičkih priloga, 5 tablica, 34 bibliografske reference; izvornik na hrvatskom jeziku

Ključne riječi: Albanci, Makedonija, demografska obilježja, budući razvoj

Voditelj: doc. dr. sc. Ksenija Bašić

Tema prihvaćena: 12. 4. 2018.

Datum obrane: 21. 9. 2018.

Rad je pohranjen u Središnjoj geografskoj knjižnici Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Marulićev trg 19, Zagreb, Hrvatska.

BASIC DOCUMENTATION CARD

University of Zagreb
Faculty of Science
Department of Geography

Undergraduate Thesis

**Demographic Characteristics and Perspectives of Albanians in the Republic of
Macedonia**

Martin Malović

Abstract: This undergraduate thesis analyses the demographic features of Macedonian Albanians, the second largest nation in the country. Historical development of population, spatial distribution of Albanians in Macedonia and basic demographic indicators (age and sex structure, natural change, net-migration, fertility rate, etc.) are presented. Also, the differences between the contemporary demographic features of Albanians and the corresponding features for Macedonia as a whole as well as differences in the demographic features of Albanians in different geographical regions of Macedonia have been compared. The paper concludes by analysing the future demographic development of Albanians in Macedonia and identifies the possible consequences of such development on the socio-political system of the Republic of Macedonia.

26 pages, 11 figures, 5 tables, 34 references; original in Croatian

Keywords: Albanians, Macedonia, demographic features, future development

Supervisor: Ksenija Bašić, PhD, Assistant Professor

Undergraduate Thesis title accepted: 12/04/2018

Undergraduate Thesis defense: 21/09/2018

Thesis deposited in Central Geographic Library, Faculty of Science, University of Zagreb,
Marulićev trg 19, Zagreb, Croatia

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Albanci u Makedoniji	1
1.2. Predmet rada	1
1.3. Metodologija.....	1
2. POVIJESNE OKOLNOSTI.....	2
3. DEMOGRAFSKA OBILJEŽJA	4
3.1. Prostorni razmještaj	4
3.2. Jezik i vjeroispovijest	6
3.3. Dobno-spolna struktura	6
3.4. Fertilitet	9
3.5. Prirodno kretanje	9
3.6. Migracije.....	17
3.7. Opće kretanje stanovništva	19
4. BUDUĆI RAZVOJ	21
5. ZAKLJUČAK	24
LITERATURA.....	25
IZVORI	25

1. UVOD

1.1. Albanci u Makedoniji

Albanci su drugi po brojnosti narod u Republici Makedoniji i čine najveću nacionalnu manjinu u toj državi. Prema zadnjem popisu stanovništva iz 2002. godine, činili su 25 % stanovništva Makedonije (DZS, 2005). Danas su Albanci i albanski jezik zastupljeni u svim oblicima javnog života Makedonije. Albanski jezik ima status službenog jezika u općinama s više od 20 % Albanaca, omogućeno je osnovno, srednje i visoko obrazovanje na albanskom jeziku. Sukladno udjelu albanske manjine, zajamčeno je zapošljavanje Albanaca u nekim javnim službama (Brunnbauer, 2002). Albanske političke stranke imaju znatan utjecaj na političku situaciju u Makedoniji. Nakon Ohridskog sporazuma iz 2001. godine, vlada se formira koalicijom albanskih i makedonskih stranaka. No, odnosi između većinskih Makedonaca i Albanaca i dalje su zategnuti i česti su međuetnički incidenti. Albanci smatraju da trebaju dobiti veća prava, dok kod Makedonaca prevladava mišljenje kako Albanci već imaju prevelika prava kao nacionalna manjina. Upravo zbog toga važni su i demografski procesi u Makedoniji. Udio Albanaca povećavao se tijekom 20. stoljeća, a takvi trendovi zadržali su se i suvremenom razdoblju te je trenutno taj udio veći nego ikada prije. Povećanjem udjela Albanaca raste i želja da dobiju veća prava, dok slabi utjecaj Makedonaca da to onemoguće.

1.2. Predmet rada

Predmet rada su demografska obilježja Albanaca u Makedoniji. Zbog porasta broja i udjela Albanaca, upravo demografska obilježja imaju veliki značaj za sadašnji i budući razvoj te države. U radu ću usporediti demografska obilježja Albanaca s obilježjima za Makedoniju u cjelini i obilježja Albanaca u različitim dijelovima Makedonije. Iz dobivenih podataka mogu se pretpostaviti budući trendovi demografskog razvoja i utjecaj na opće stanje i položaj Albanaca u Makedoniji.

1.3. Metodologija

U ovom radu korištena je znanstvena i stručna literatura koja govori o odabranoj temi te statistički izvori i podaci državnih institucija Republike Makedonije. Ti podaci prikazani su putem tablica, dijagrama te vizualizacijom u geografskim informacijskim sustavima. Analize

su napravljene za Makedoniju u cjelini i prema općinama, osnovnim jedinicama lokalne samouprave u Makedoniji, kojih u Makedoniji ima ukupno 80, od čega je 70 samostalnih općina, a 10 gradskih općina čine Grad Skoplje.

2. POVIJESNE OKOLNOSTI

Prvi tragovi albanske prisutnosti na području današnje Makedonije zabilježeni su tijekom popisa stanovništva u Osmanskom Carstvu u 15. stoljeću. Međutim, tek u 18. stoljeću dolazi do intenzivnijeg doseljavanja Albanaca; sve do tada bilo ih je prema procjenama nekoliko stotina u Makedoniji. Najviše Albanaca doseljeno je iz prostora sjeverne Albanije i Kosova. U Makedoniji su naselili tada slabo naseljena područja, brdske dijelove sjeverno od Skoplja i Polog u sjeverozapadnom dijelu Makedonije. Te migracije bile su dozvoljene od strane osmanskih vlasti jer su Albanci bili većinom islamske vjere, kao i Turci. U prvoj polovici 19. stoljeća, Albanci dolaze i u niže dijelove Skopske kotline, a iz Pologa su naselili južnije krajeve, okolicu Kičeva i Debra (Trifunoski, 1976). U ovoj migraciji Albanci su naseljeni u već postojeća, većinski makedonska sela. Prema procjenama s početka 20. stoljeća, Albanci su tada činili oko 6 % stanovništva Makedonije. Nakon Balkanskih ratova i teritorijalnih promjena, stvorena je neovisna Albanija, a makedonski Albanci ostali su u sastavu Srbije, kasnije Kraljevine Jugoslavije. Između dva svjetska rata broj i udio Albanaca u Makedoniji je povećan, zahvaljujući visokom prirodnom prirastu i doseljavanju iz slabije razvijenog Kosova (Kiselinovski, 2000). Za vrijeme Drugog svjetskog rata većinski albanska područja Makedonije kratko su bila dio Albanije pod talijanskim protektoratom, a nakon završetka rata ta područja postala su dio NR Makedonije, jedne od federalnih republika socijalističke Jugoslavije. U socijalističkom razdoblju proveden je prvi suvremeni popis stanovništva 1948. godine kojim je utvrđen broj i udio makedonskih Albanaca. Nakon toga, popisi su provedeni 1953., 1961., 1971., 1981., 1991., 1994. i 2002. godine (tab. 1.). Od 1948. do 2002. godine udio Albanaca povećan je sa 17,1 na 25,2 %. Međutim, rast nije zabilježen u svim međupopisnim razdobljima. Uzrok smanjenja broja i udjela Albanaca između 1948. i 1953. godine, kao i slabog rasta između 1953. i 1961. godine je iseljavanje za Tursku. Jugoslavija je, u suradnji s Turskom, krajem 1940.-ih i 1950.-ih godina provodila organiziranu migraciju Turaka i ostalih muslimana u Tursku kako bi se smanjio udio muslimana u Jugoslaviji. Prema procjenama u tom razdoblju iz Makedonije je iselilo između 80 tis. i 150 tis. muslimana, od čega su približno polovica Albanci, a polovica Turci (Ortakovski, 2001; Trifunoski, 1988). Blago smanjenje broja Albanaca između

1991. i 1994. godine rezultat je nove popisne metodologije primijenjene prilikom popisa 1994., prema kojoj stanovništvo s dužim boravkom u inozemstvu nije uključeno u popis. Zbog nove metodologije smanjen je i ukupan broj stanovnika Makedonije, pa je udio Albanaca u tom međupopisnom razdoblju ipak povećan.

Tab. 1. Broj i udio Albanaca u Makedoniji po popisima stanovništva od 1948. do 2002. godine

Godina popisa	Broj Albanaca u Makedoniji	Udio Albanaca u Makedoniji (%)
1948.	197.389	17,1
1953.	162.524	12,5
1961.	183.108	13,0
1971.	279.871	17,0
1981.	377.726	19,8
1991.	441.987	21,7
1994.	441.104	22,7
2002.	509.083	25,2

Izvor: Nacionalni sastav stanovništva SFR Jugoslavije, Savezni zavod za statistiku Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, Beograd, 1991.; Popis na naselenieto vo 1994 godina, Državen zavod za statistika, Skoplje, 1997.; Popis na naselenieto, domaćinstava i stanovite 2002, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2005.

U sastavu Jugoslavije Albanci nisu bili priznati kao narod, te su stoga imali i manja prava od Makedonaca u Makedoniji. Korištenje albanskog jezika u obrazovanju bilo je ograničeno, Albanaca gotovo i nije bilo među zaposlenima u javnim službama, zabranjeno je davanje pojedinih albanskih imena Albancima i sl. Zbog takvog stanja, često su izbijali prosvjedi Albanaca, posebno 1980.-ih godina, istovremeno s prosvjedima na Kosovu. Nakon stvaranja neovisne Makedonije 1991. godine stanje se nije značajno promijenilo. Novi Ustav Makedonije definirao je Makedonce kao narod, a Albance i ostale narodnosti kao nacionalnu manjinu. To nije bilo dobro prihvaćeno kod Albanaca i zato ih je većina bojkotirala referendum o neovisnosti Makedonije. Uz to, 1992. godine Albanci su organizirali vlastiti referendum o odcjepljenju od Makedonije u krajevima gdje su činili većinu. Taj referendum proglašen je ilegalnim od strane makedonskih vlasti i nije donio nikakve promjene. 1990.-ih godina, uslijed prijelaza s planskog na tržišno gospodarstvo, izbila je gospodarska kriza u Makedoniji koja je najviše pogodila

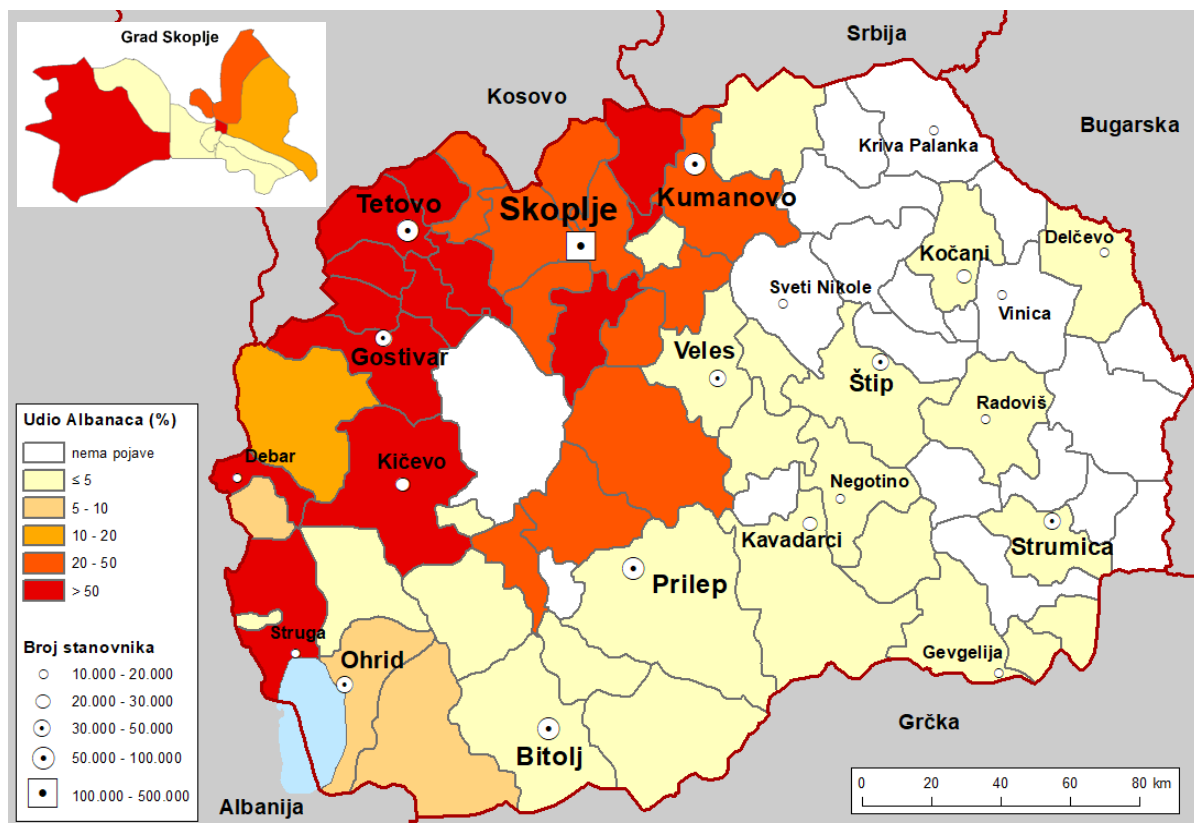
većinski albanska područja. Zbog toga je tih godina zabilježen val iseljavanja Albanaca iz prostora sjeverozapadne i zapadne Makedonije koji je ostavio znatne demografske gubitke, vidljive i danas (Sotiroski i Hristoski, 2014). Nakon izbijanja rata na Kosovu, situacija se zaoštrila i u Makedoniji. Ogranci Oslobodilačke vojske Kosova djelovali su i u Makedoniji, te su često izbijali incidenti. Napeto stanje dovelo je do oružanog sukoba 2001. godine (Ortakovski, 2001). U desetomjesečnom ratu borbe su se vodile između snaga albanske Oslobodilačke narodne vojske i službene makedonske vojske. Rat je završen potpisivanjem Ohridskog sporazuma, uz posredovanje Europske Unije i SAD-a. Tim sporazum omogućeno je službeno korištenje albanskog jezika u općinama u kojima čine više od 20 % stanovništva, promjena teritorijalnog ustroja i formiranje nekih novih općina s albanskom većinom, zapošljavanje Albanaca u javnim službama sukladno udjelu u stanovništvu, omogućeno je osnivanje sveučilišta na albanskom jeziku, dozvoljeno je korištenje albanske zastave i ostalih albanskih simbola (Brunnbauer, 2002). Uz to, zapovjednici i borci Oslobodilačke narodne vojske abolirani su te danas neki od njih obnašaju visoke političke funkcije u Makedoniji. No, i nakon sporazuma odnosi između Makedonaca i Albanaca i dalje su loši te povremeno izbijaju oružani incidenti. Zbog političkih neslaganja prekinut je i popis stanovništva 2011. godine, a sljedeći je u planu tek 2020. godine. Trenutno je aktualna tema uvođenja albanskog jezika kao službenog na cijelom teritoriju Makedonije, pri čemu bi dobio status jednak makedonskom. Makedonski sabor donio je odluku o proglašenju albanskog jezika službenim, no nije još stupila na snagu jer ju predsjednik Ivanov nije potpisao.

3. DEMOGRAFSKA OBILJEŽJA

3.1. Prostorni razmještaj

Albanci su prema popisu stanovništva 2002. godine činili 25,2 % stanovništva Makedonije. Međutim, njihov razmještaj u Makedoniji vrlo je neravnomjeran (sl. 1.). To je, prije svega, posljedica događanja u prošlosti. Albanci imaju najveći udio u onim krajevima koje su najranije naselili, tijekom 18. i 19. st. U tim krajevima Albanci danas čine većinu stanovništva. Taj prostor velike koncentracije Albanaca obuhvaća uzak pojas na sjeveru Makedonije uz granicu s Kosovom, sjeverozapadni dio Makedonije s Tetovom i Gostivarom te južne i jugozapadne dijelove Makedonije, s gradovima Debrom, Kičevom i Strugom. U nekim dijelovima Makedonije Albanci čine značajnu manjinu stanovništva (od 20 do 50 %). U te predjele Albanci

su doselili većinom tijekom 20. st. To su grad Skoplje s užom okolicom, grad Kumanovo s okolicom, manji dijelovi zapadne i sjeverozapadne Makedonije i središnji dio Makedonije, između Prilepa i Velesa. U istočnim, jugoistočnim i južnim dijelovima Makedonije nije bilo značajnog naseljavanja Albanaca u povijesti, pa je tu i njihov udio danas nizak, a u nekim općinama ih uopće nema. Od osamdeset općina u Makedoniji, Albanci su većina u petnaest. U gradu Skoplju, Albanci su koncentrirani na lijevoj obali Vardara, a čine većinu u dvije od deset gradskih općina: Saraj na zapadu grada i Čair u samom središtu grada. Albanci u Makedoniji pretežno su ruralno stanovništvo. Prema popisu iz 2002. godine 36 % Albanaca živjelo je u gradskim, a 64 % u seoskim naseljima. Od 34 grada u Makedoniji, Albanci su činili većinu samo u 3 grada. Apsolutnu većinu činili su u Debru (73,9 %) i Tetovu (54,6 %), a relativnu većinu u Gostivaru (47,1 %). Navedena tri grada su i središta općina s apsolutnom albanskom većinom. Značajnu manjinu činili su u Strugi (31,9 %), Kičevo (28,2 %), Kumanovu (25,7 %) i Skoplju (20,5 %). Kičevo i Struga su središta općina s apsolutnom albanskom većinom (DZS, 2005).

Sl. 1. Udio Albanaca u općinama Makedonije 2002. godine

Napomena: Grad Skoplje sastoji se od deset gradskih općina, ali je zbog preglednosti na karti Makedonije prikazan kao jedna općina

Izvor: Popis na naselenieto, domaćinstava i stanovite 2002, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2005.

3.2. Jezik i vjeroispovijest

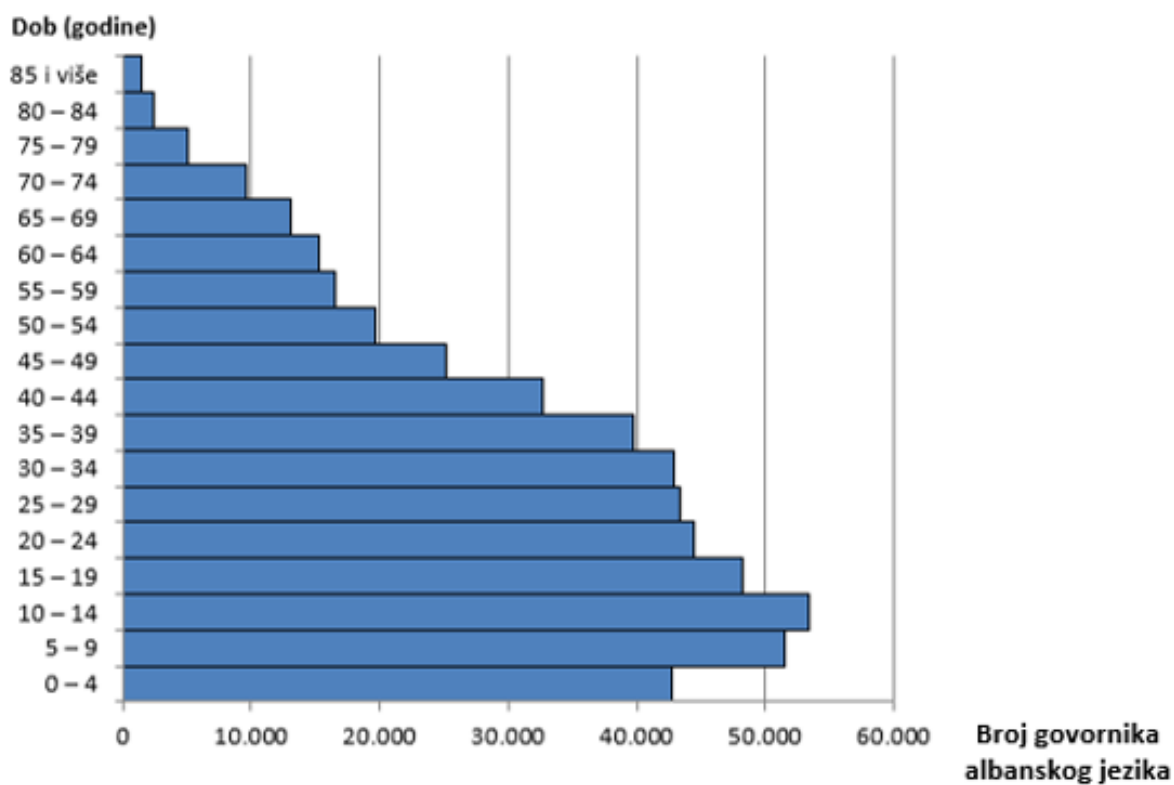
Kod makedonskih Albanaca dominantan materinski jezik je albanski. Gotovo nema razlike između udjela Albanaca u Makedoniji (25,2 %) i govornika albanskog jezika (25,1 %) 2002. godine (DZS, 2005). Ta mala razlika najviše je rezultat izjašnjavanja Torbeša, makedoniziranih muslimana koji govore makedonski jezik, no zbog političkih razloga dio njih se izjasnio kao Albanci. Albanski jezik ima status službenog u općinama s više od 20 % Albanaca i ta pogodnost se maksimalno koristi. U obrazovanju je također rašireno korištenje albanskog jezika. U školskoj godini 2016./2017. 31,8 % učenika osnovnih škola pohađalo je nastavu na albanskom jeziku. Taj udio približno odgovara udjelu rođenih Albanaca u proteklih petnaestak godina. U srednjim školama taj udio je nešto niži, 28,7 %. Visoko obrazovanje na albanskom jeziku omogućeno je na sveučilištima u Skoplju i Tetovu (DZS, 2017b).

Prema vjeroispovijesti, Albanci u Makedoniji velikom su većinom muslimani. Islam su Albanci preuzeli od Turaka za vrijeme Osmanskog Carstva, u 14. i 15. st. Zbog islamske vjeroispovijesti imali su povlašten položaj u Makedoniji do kraja osmanske vladavine, ali i loš položaj u Jugoslaviji. Gradnja džamija bila je ograničena sve do početka 21. st. Tek nakon Ohridskog sporazuma, omogućena je slobodna izgradnja vjerskih objekata. U posljednjih petnaestak godina podignute su brojne džamije, često na istaknutim mjestima. Religija je usko povezana s etničkim skupinama i koristi se u političke svrhe. Razmještaj vjerskih objekata često pokazuje granice etničkih skupina. Upravo razlika u vjeroispovijesti često je uzrok neslaganja Albanaca i većinskih pravoslavnih Makedonaca. Prema zadnjim raspoloživim podacima iz popisa stanovništva 1994. godine, 98 % Albanaca u Makedoniji bili su muslimani, a svega 0,4 % kršćani. Od ogranaka islama dominantan je sunitski (80 %), a manji udio čine bektaši i šijiti (Ghaffar Mughal, 2015).

3.3. Dobno-spolna struktura

Zbog visokih stopa fertiliteta i rodnosti u drugoj polovici 20. st., Albanci su u prosjeku znatno mlađe stanovništvo od makedonskog prosjeka. Ne postoje podaci o dobnoj strukturi Albanaca iz zadnjeg popisa stanovništva 2002. godine, no zato postoje podaci o dobnoj strukturi govornika albanskog jezika. Kako se broj Albanaca i govornika albanskog jezika gotovo poklapa, u ovom radu korišteni su podaci o dobnoj strukturi govornika albanskog jezika. Iz strukture je vidljivo kako demografska tranzicija kod makedonskih Albanaca nije završila. Ta

struktura najbolje odgovara ekspanzivnom tipu dobnog sastava, s visokim udjelima stanovništva u mladim dobnim skupinama i pravilnim smanjivanjem udjela prema starijim dobnim skupinama. No, početak starenja stanovništva ipak je vidljiv budući da najveći udio ima dobna skupina 10 – 14 godina, a manje udjele dobne skupine 0 – 4 i 5 – 9 godina (sl. 2.). To je u najvećoj mjeri rezultat smanjenja stope fertiliteta i iseljavanja albanskog stanovništva 1990.-ih godina. Ukoliko se promatra udio govornika albanskog jezika u odgovarajućim dobnim skupinama na razini Makedonije, tada najveći udio čine u dobnj skupini 5 – 9 godina, jer su i druge etničke skupine zabilježile pad broja rođenih 1990.-ih. Ukupno u mladom stanovništvu (0 – 19 godina) govornici albanskog jezika čine 33,1 %, a u starom (60 i više godina) 15,4 % stanovništva Makedonije (tab. 2.) U skladu s tim i indeks starosti je kod govornika albanskog jezika znatno niži od prosjeka za Makedoniju i iznosi 23,9. Prosjek za Makedoniju je 51,3 (DZS, 2005).

Sl. 2. Dobna struktura govornika albanskog jezika u Makedoniji 2002. godine

Napomena : Nije uključeno stanovništvo nepoznate dobi

Izvor: Popis na naselenieto, domaćinstava i stanovite 2002, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2005.

Tab. 2. Udio govornika albanskog jezika u odgovarajućoj dobnoj skupini na razini Makedonije te udio u ukupnom broju govornika albanskog jezika 2002. godine

Dobna skupina (godine)	Udio govornika albanskog jezika u odgovarajućoj dobnoj skupini (%)	Udio dobne skupine u ukupnom broju govornika albanskog jezika (%)
0 – 4	34,8	8,4
5 – 9	36,0	10,2
10 – 14	33,3	10,5
15 – 19	29,2	9,5
20 – 24	27,4	8,8
25 – 29	28,3	8,6
30 – 34	28,9	8,4
35 – 39	26,6	7,8
40 – 44	22,3	6,5
45 – 49	17,6	4,9
50 – 54	15,4	3,9
55 – 59	17,4	3,3
60 – 64	17,1	3,0
65 – 69	15,5	2,6
70 – 74	15,4	1,9
75 – 79	12,4	1,0
80 – 84	12,3	0,5
85 i više	18,6	0,3
Ukupno	25,1	100,0

Napomena: Nije uključeno stanovništvo nepoznate dobi

Izvor: Popis na naselenieto, domaćinstava i stanovite 2002, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2005.

Prema spolnom sastavu, uočava se mala razlika između Albanaca i makedonskog prosjeka. Prema popisu 2002. godine, kod Albanaca muško stanovništvo činilo je 50,7 %, a žensko 49,3 %. Makedonski prosjek je 50,2 % muškog i 49,8 % ženskog. To je u skladu s pravilom da je

muškog stanovništva više u mlađim dobnim skupinama; prema tome Albanci su mlađe stanovništvo pa imaju veći udio muškog stanovništva (DZS, 2005).

3.4. Fertilitet

Albanci u Makedoniji kasno su ušli u demografsku tranziciju. Još 1971. godine stopa fertiliteta bila je 5,1. Nakon toga, znatno je smanjena do početka 21. st., a do 2017. godine pala je ispod razine dovoljne za jednostavnu reprodukciju stanovništva. Međutim, u čitavom promatranom razdoblju ta stopa kod Albanaca bila je znatno veća od prosjeka za Makedoniju (tab. 3.). Sa stopom fertiliteta od 2,0 Albanci u Makedoniji danas pripadaju među najvitalnije skupine stanovništva u Europi.

Tab. 3. Stope fertiliteta Albanaca u Makedoniji i prosjek za Makedoniju po odabranim godinama

Godina	Stopa fertiliteta Albanaca	Stopa fertiliteta u Makedoniji
1971.	5,1	2,9
1981.	3,6	2,5
1991.	3,2	2,1
2002.	2,2	1,6
2017.	2,0	1,5

Napomena: Podatak za Albance u 2017. godini izračunao autor

Izvor: Courbage, 2003.; Statistički godišnik na Republika Makedonija, 2017, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2018.d

3.5. Prirodno kretanje

Prirodno kretanje stanovništva najviše je utjecalo na demografske promjene Albanaca u Makedoniji u prošlosti, a tako je i u suvremenom razdoblju. U proteklih deset godina, od 2008. do 2017., Albanci su činili prosječno 33,3 % rođenih u Makedoniji i 16,5 % umrlih (tab. 4.). Ti udjeli odgovaraju dobnoj strukturi iz 2002. godine; udio rođenih sličan je udjelu mladog stanovništva, a udio umrlih udjelu starog stanovništva u ukupnom stanovništvu Makedonije. Ovi podaci još jednom dokazuju kako su Albanci znatno mlađe i vitalnije stanovništvo od

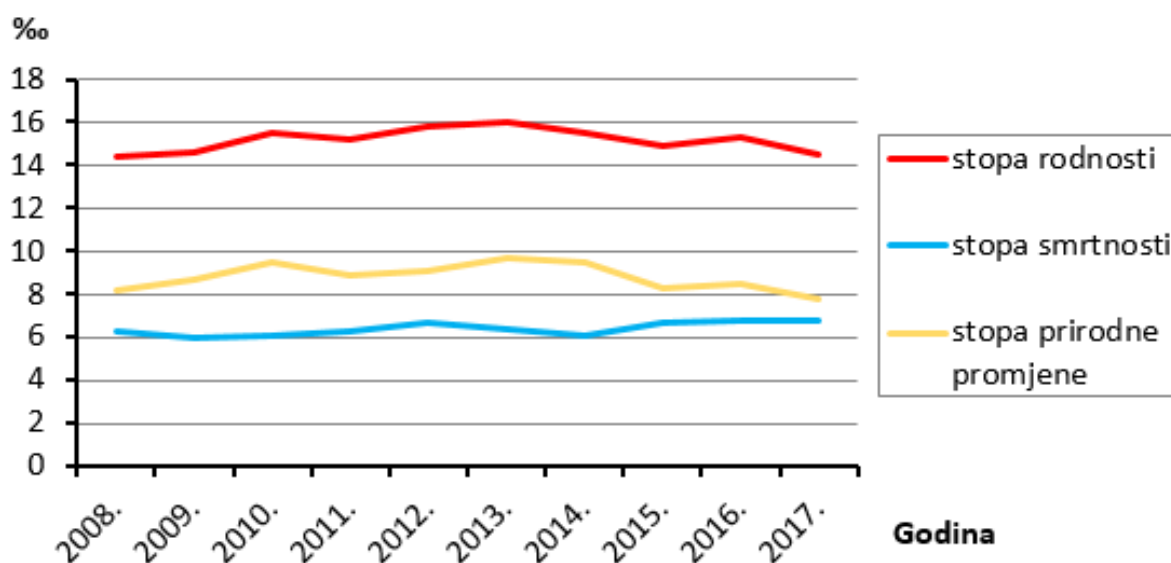
makedonskog prosjeka. Ukoliko se isključe Albanci, prirodna promjena Makedonije u promatranom razdoblju bila bi negativna (DZS, 2009b, 2010b, 2011b, 2012b, 2013b, 2014b, 2015b, 2016b, 2017b, 2018c).

Tab. 4. Prirodno kretanje albanskog stanovništva u Makedoniji od 2008. do 2017. godine

Godina	Rođeni Albanci	Udio u ukupnom broju rođenih (%)	Umrli Albanci	Udio u ukupnom broju umrlih (%)	Prirodna promjena Albanaca
2008.	7309	31,9	3170	16,7	4139
2009.	7454	31,5	3023	15,9	4431
2010.	7888	32,5	3073	16,1	4815
2011.	7727	33,9	3198	16,4	4529
2012.	8035	34,1	3416	17,0	4619
2013.	8137	35,2	3230	16,8	4907
2014.	7908	33,5	3106	15,8	4802
2015.	7604	33,0	3402	16,6	4202
2016.	7774	33,8	3435	16,8	4339
2017.	7404	34,0	3434	16,9	3970
Ukupno	77.240	33,3	32.487	16,5	44.753

Izvor: Prirodno dviženje na naselenieto, 2008, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2009.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2009, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2010.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2010, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2011.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2011, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2012.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2012, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2013.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2013, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2014.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2014, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2015.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2015, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2016.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2016, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2017.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2017, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2018.c

Ukoliko se promatraju stope prirodnog kretanja stanovništva, vidljivo je kako Albanci u Makedoniji imaju vrlo visoke stope rodnosti i prirodne promjene te niske stope smrtnosti za europske standarde. Prosječna stopa rodnosti u promatranom razbolju bila je 15,2 ‰, smrtnosti 6,4 ‰, a prirodne promjene 8,8 ‰ (sl. 3.).

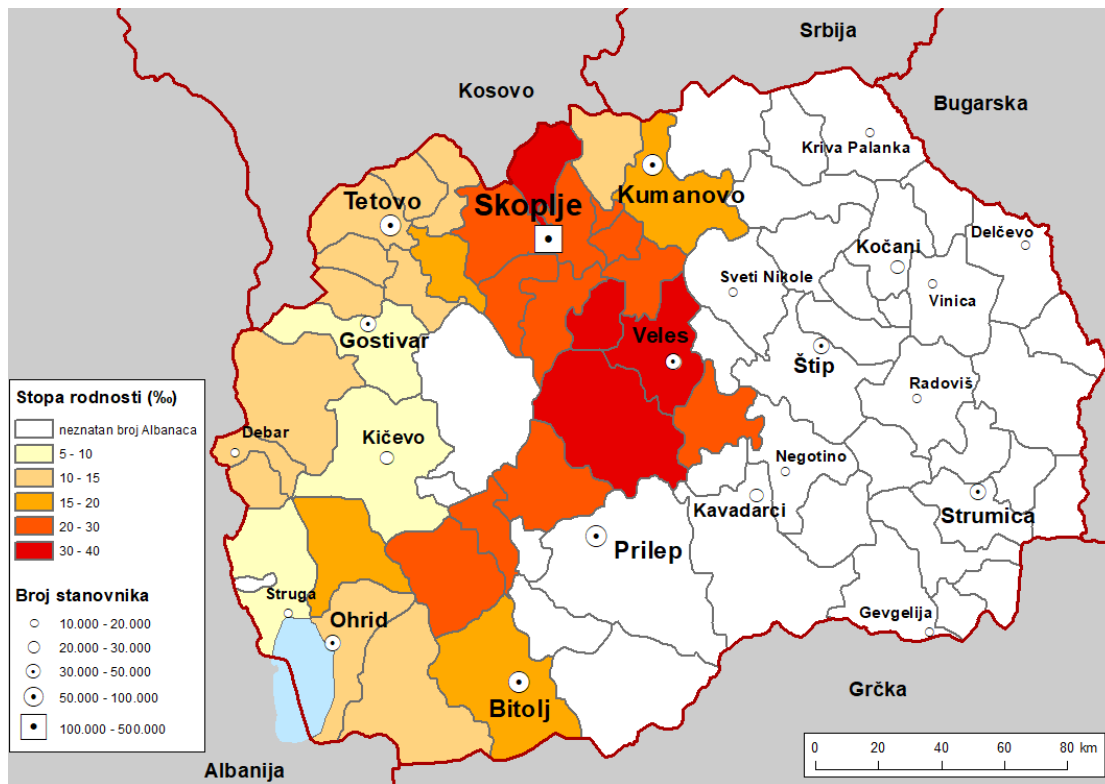

Sl. 3. Prirodno kretanje albanskog stanovništva u Makedoniji od 2008. do 2017. godine

Izvor: Prirodno dviženje na naselenieto, 2008, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2009.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2009, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2010.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2010, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2011.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2011, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2012.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2012, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2013.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2013, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2014.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2014, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2015.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2015, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2016.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2016, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2017.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2017, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2018.c

Međutim, vrijednosti prirodnog kretanja znatno se razlikuju ovisno o prostoru u Makedoniji. Osobito su velike razlike između stopa rodnosti Albanaca u pojedinim dijelovima Makedonije (sl. 4.). Najveće stope rodnosti imaju u dijelovima Makedonije u kojima nisu većina stanovništva, odnosno u kontinuiranom prostoru koji obuhvaća Skoplje s okolicom, okolicu Velesa i dijelove jugozapadne Makedonije. U tom prostoru stope rodnosti kreću se između 20 i 30 %, a u nekim općinama prelaze 30 %. Albanci su u tim dijelovima Makedonije velikom većinom ruralno stanovništvo, u dobroj mjeri izolirano, sklono tradicionalnim vrijednostima i zbog toga su tako visoke stope moguće. Uz, to ovi predjeli nikada nisu imali izražene emigracijske procese koji bi narušili dobno-spolnu strukturu stanovništva. U sjeveroistočnoj i većem dijelu zapadne Makedonije stope rodnosti kreću se većinom između 10 i 15 %, rjeđe 15 i 20 %. To su stope koje približno odgovaraju prosječnoj stopi rodnosti makedonskih Albanaca. U tim dijelovima Makedonije Albanci imaju veći udio urbanog stanovništva, a pogodilo ih je i značajno iseljavanje stanovništva 1990.-ih godina. U tri velike općine u zapadnom dijelu

Makedonije, stopa rodnosti Albanaca je vrlo niska, manja od 10 %. Te tri općine najviše je pogodio val iseljavanja 1990.-ih, čime je broj fertilnog stanovništva gotovo prepolovljen.

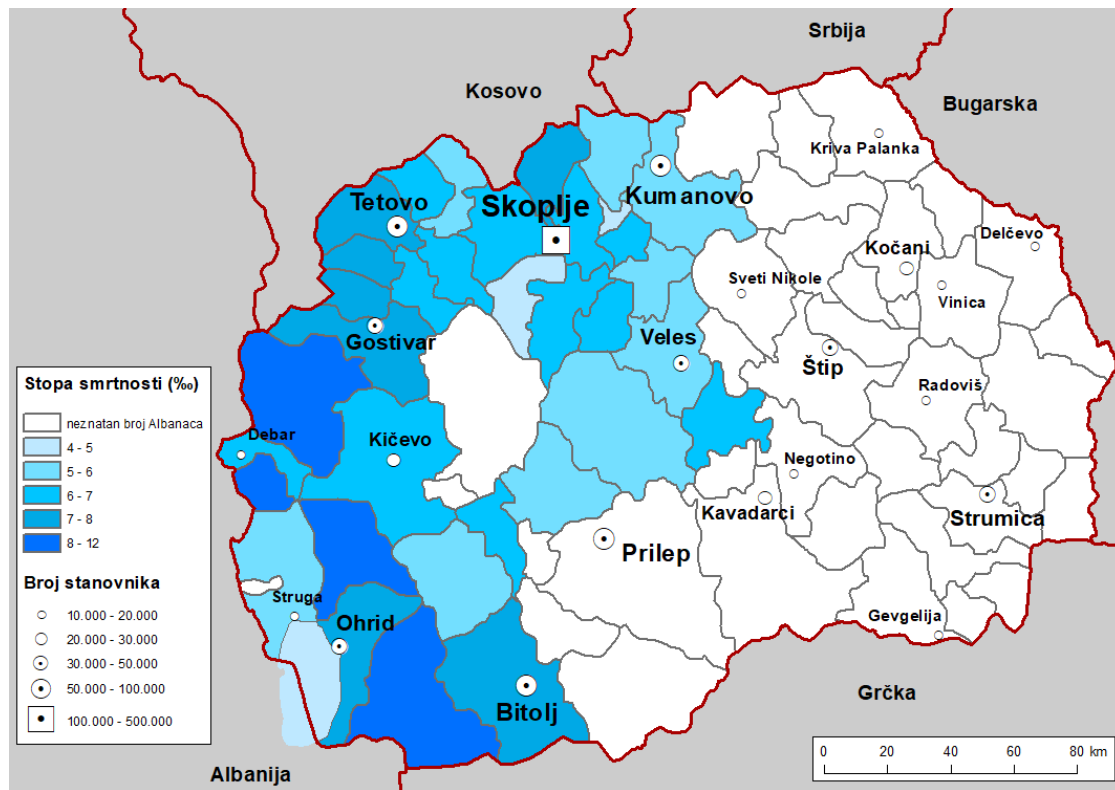
Sl. 4. Stope rodnosti Albanaca u Makedoniji po općinama od 2008. do 2017. godine

Napomena: Grad Skoplje sastoji se od deset gradskih općina, ali je zbog preglednosti na karti Makedonije prikazan kao jedna općina; stope rodnosti nisu prikazane za općine s manje od 100 Albanaca

Izvor: Prirodno dviženje na naselenieto, 2008, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2009.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2009, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2010.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2010, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2011.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2011, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2012.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2012, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2013.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2013, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2014.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2014, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2015.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2015, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2016.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2016, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2017.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2017, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2018.c

Za razliku od stopa rodnosti, u stopama smrtnosti nema velikih razlika između Albanaca u pojedinim dijelovima Makedonije (sl. 5.). Glavni razlog za to je što je udio starog stanovništva kod Albanaca vrlo nizak, pa su stoga i stope smrtnosti niske. Suvremene demografske promjene, urbanizacija, emigracija, pad stope fertiliteta, nisu znatno utjecale na današnje staro stanovništvo jer je ono rođeno sredinom 20. st. Ipak, može se uočiti kako su stope smrtnosti nešto niže u dijelovima gdje su i stope rodnosti bile više; Skoplju s okolicom, okolicom Velesa

i prostorom jugozapadno od Velesa. U tom prostoru stope smrtnosti uglavnom su između 4 i 7 ‰. U sjeverozapadnoj i zapadnoj Makedoniji, stope su većinom između 6 i 8 ‰, a u nekoliko općina i iznad 8 ‰. To je rezultat nešto većeg udjela starog stanovništva u tim općinama; uslijed emigracije mladog i zrelog stanovništva udio starog stanovništva koje nije migriralo je povećan.

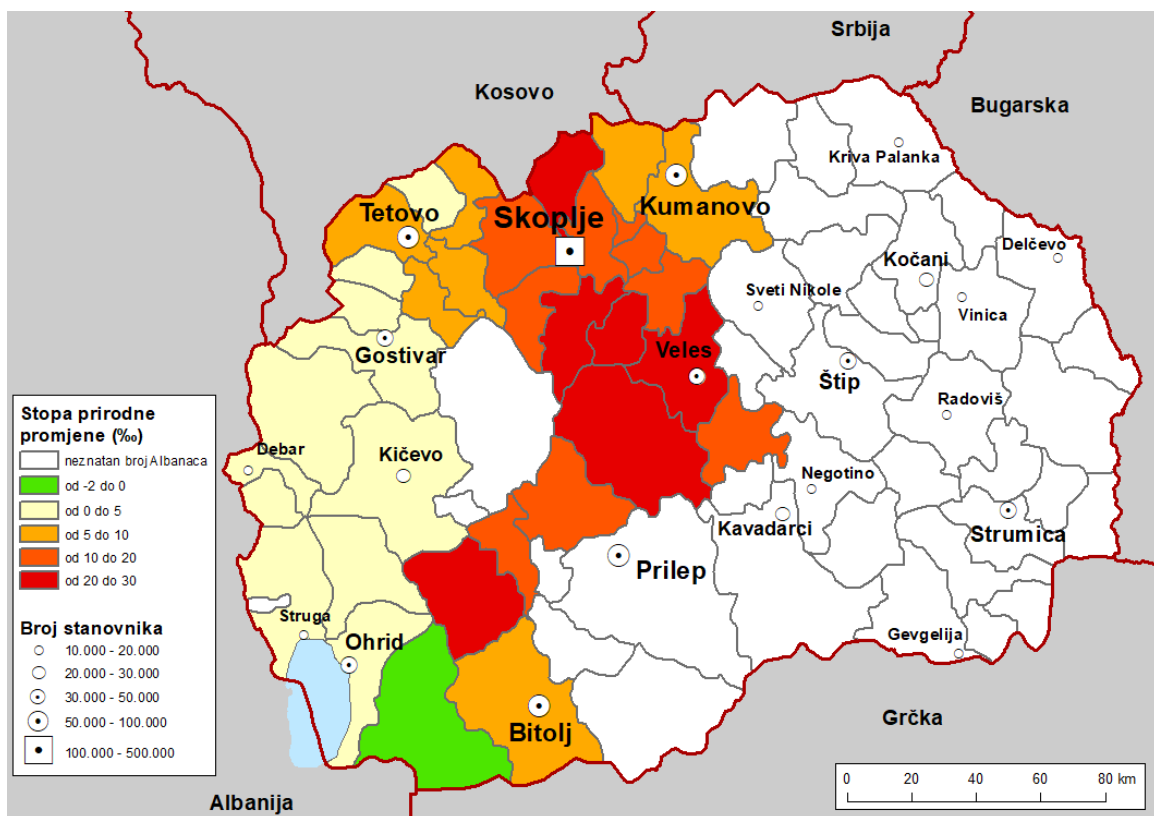
Sl. 5. Stope smrtnosti Albanaca u Makedoniji po općinama od 2008. do 2017. godine

Napomena: Grad Skoplje sastoji se od deset gradskih općina, ali je zbog preglednosti na karti Makedonije prikazan kao jedna općina; stope smrtnosti nisu prikazane za općine s manje od 100 Albanaca

Izvor: Prirodno dviženje na naselenieto, 2008, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2009.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2009, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2010.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2010, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2011.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2011, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2012.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2012, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2013.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2013, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2014.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2014, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2015.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2015, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2016.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2016, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2017.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2017, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2018.c

Zbog velikih razlika u stopama rodnoći, jasno je da i u stopama prirodne promjene postoje velike razlike (sl. 6.). Najviše stope su u dijelovima gdje su i stope rodnoći najviše, dakle u središnjem dijelu (Skoplje s okolicom, Veles s okolicom, dio jugozapadne Makedonije) i iznose

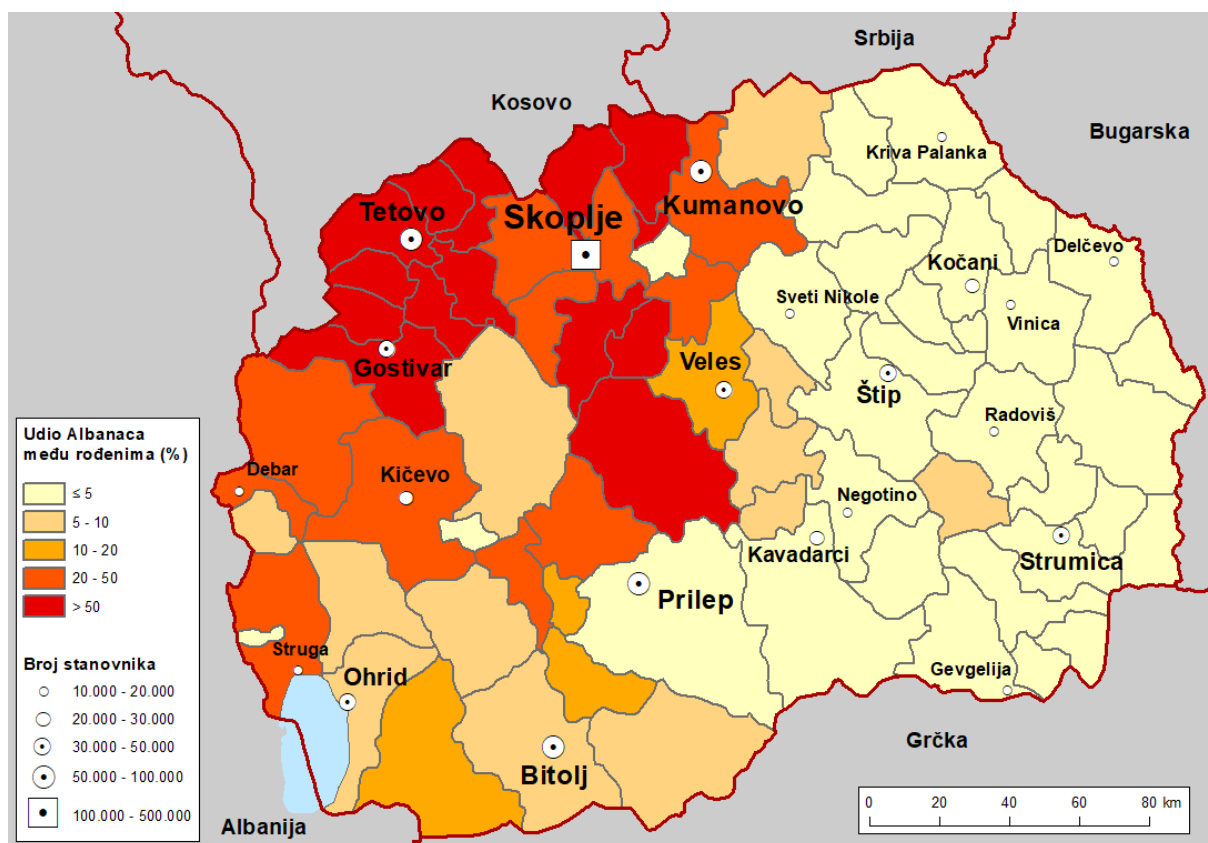
od 10 do 20 %, a u nekim općinama i više od 20 %. Niže stope imaju u sjeverozapadnoj Makedoniji i okolici Kumanova, od 5 do 10 %. Najniže stope su u zapadnoj Makedoniji, gdje su i stope rodности vrlo niske. Ipak, zbog niskih stopa smrtnosti, Albanci u gotovo svim općinama zapadne Makedonije imaju blago pozitivnu prirodnu promjenu (od 0 do 5 ‰). Izuzetak je jedino općina Resen, u kojoj Albanci imaju negativnu prirodnu promjenu. Albance u toj općini, uz iseljavanje 1990.-ih, jako je pogodilo i iseljavanje nakon sukoba 2001. godine, kada su mnogi prisilno protjerani, što je dakako utjecalo na dobni sastav.

Sl. 6. Stope prirodne promjene Albanaca u Makedoniji po općinama od 2008. do 2017. godine
 Napomena: Grad Skoplje sastoji se od deset gradskih općina, ali je zbog preglednosti na karti Makedonije prikazan kao jedna općina; stope prirodne promjene nisu prikazane za općine s manje od 100 Albanaca

Izvor: Prirodno dviženje na naselenieto, 2008, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2009.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2009, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2010.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2010, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2011.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2011, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2012.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2012, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2013.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2013, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2014.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2014, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2015.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2015, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2016.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2016, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2017.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2017, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2018.c

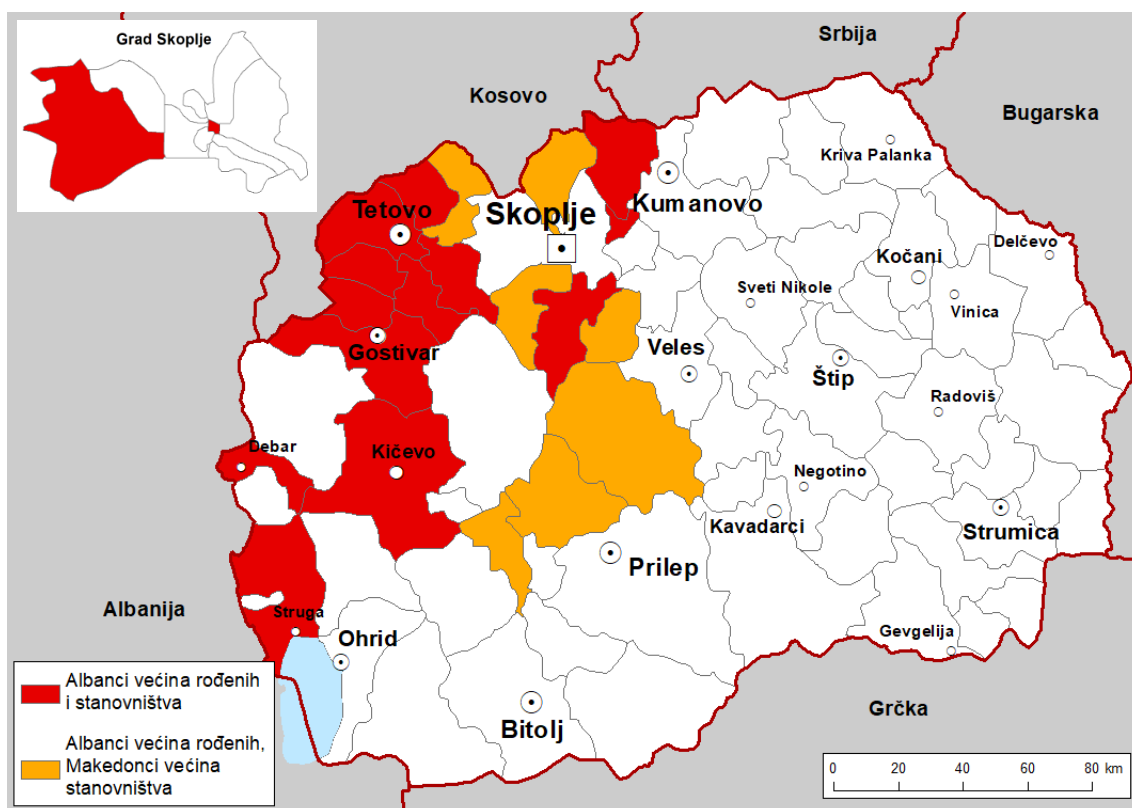
Važno je i promotriti udio Albanaca među rođenima po općinama Makedonije (sl. 7.). Zbog veće stope rodnosti, udio je u većini općina veći od udjela Albanaca u stanovništvu. To je posebno izraženo u okolici Skoplja i središnjoj Makedoniji. U tim dijelovima Makedonije postoji sedam općina u kojima su na popisu stanovništva 2002. godine Makedonci činili većinu stanovništva, no Albanci su većina rođenih u razdoblju od 2008. do 2017. godine (sl. 8.). U tim općinama može se očekivati promjena etničke većine u budućnosti. Time bi nastao kompaktan prostor s albanskom većinom u središnjoj Makedoniji. U zapadnoj Makedoniji, u općinama Debar, Kičevo i Struga, Albanci su činili apsolutnu većinu 2002. godine. Međutim, zbog niske rodnosti u razdoblju od 2008. do 2017. godine čine samo relativnu većinu rođenih (od 40 do 50 %). Zanimljivo je kako sve općine u Makedoniji imaju određen broj rođenih Albanaca, čak i općine u kojima ih na popisu 2002. godine nije bilo. Razlog za to je trend doseljavanja žena iz Albanije koje dolaze kako bi se udale za Makedonce u selima istočne i jugoistočne Makedonije. Kako dolaze u prostore gdje Albanaca gotovo nema, nema ni etničkih sukoba. Djeca iz takvih brakova zbog nacionalnosti majke vode se kod rođenja kao Albanci, a kasnije se najčešće asimiliraju u Makedonce.

Sl. 7. Udio rođenih Albanaca po općinama od 2008. do 2017. godine

Napomena: Grad Skoplje sastoji se od deset gradskih općina, ali je zbog preglednosti na karti Makedonije prikazan kao jedna općina

Izvor: Prirodno dviženje na naselenieto, 2008, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2009.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2009, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2010.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2010, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2011.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2011, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2012.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2012, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2013.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2013, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2014.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2014, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2015.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2015, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2016.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2016, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2017.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2017, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2018.c

Sl. 8. Općine u kojima su Albanci činili većinu stanovništva 2002. i većinu rođenih u razdoblju od 2008. do 2017. godine

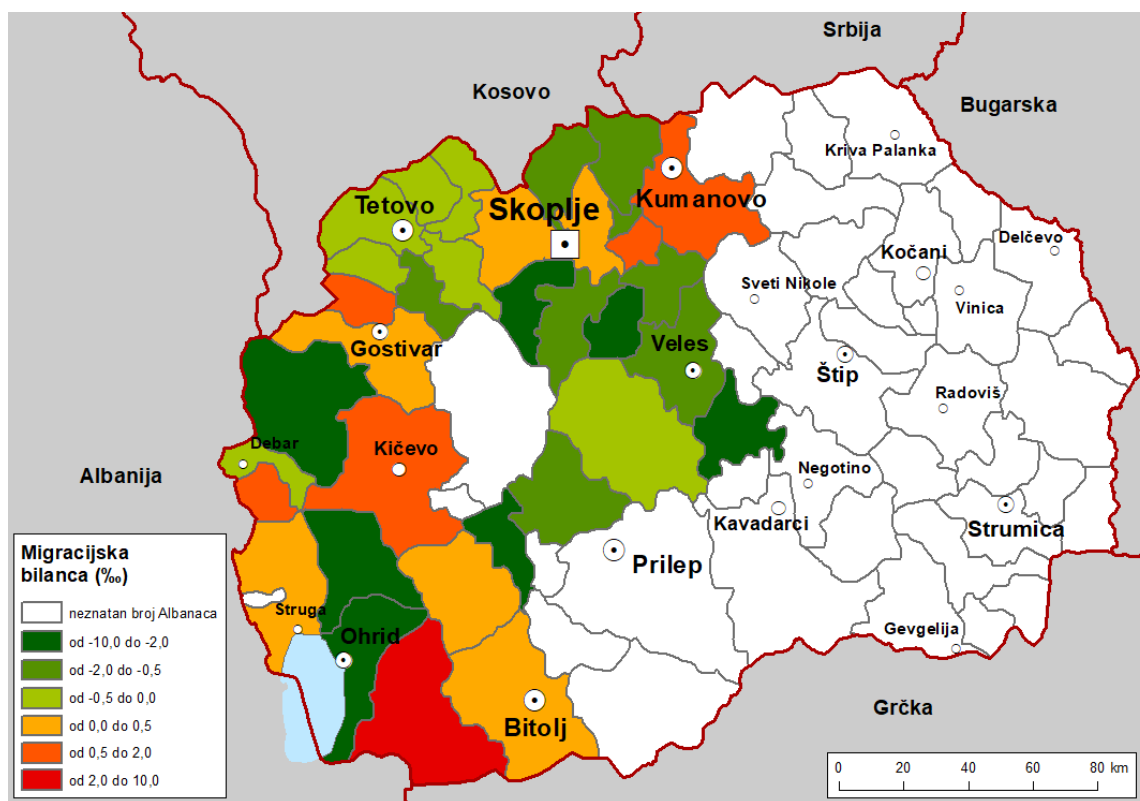
Napomena: Grad Skoplje sastoji se od deset gradskih općina, ali je zbog preglednosti na karti Makedonije prikazan kao jedna općina

Izvor: Popis na naselenieto, domaćinstava i stanovite 2002, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2005.; Prirodno dviženje na naselenieto, 2008, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2009.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2009, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2010.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2010, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2011.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2011, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2012.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2012, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2013.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2013, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2014.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2014, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2015.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2015, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2016.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2016, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2017.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2017, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2018.c

3.6. Migracije

Kod Albanaca u Makedoniji bilo je više migracijskih valova u povijesti. Prvi val obilježio je 18. i 19. st., kada je mnogo Albanaca doselilo s prostora Albanije i Kosova. Sredinom 20. st., u sklopu planiranog iseljavanja muslimana iz Jugoslavije u Tursku, odselio je i znatan dio makedonskih Albanaca. Posljednja velika migracija Albanaca obilježila je kraj 20. st. i

uzrokovana je lošim gospodarskim stanjem nakon raspada Jugoslavije. Razmjere te migracije najbolje pokazuje broj rođenih u inozemstvu za 2017. godinu. Od 4829 rođenih u inozemstvu na razini Makedonije, 2825 ili 58,5 % potječe iz 15 većinski albanskih općina. Prema tome, odnos rođenih Albanaca u Makedoniji i izvan nje je 3 : 1 (DZS, 2018c). Odnos fertilnog stanovništva vjerojatno je sličan. U najnovijem razdoblju, od 2008. do 2017. godine, nisu zabilježena veća migracijska kretanja. Broj useljenih i iseljenih Albanaca u tom razdoblju je gotovo jednak. Migracijska bilanca iznosi -0,1 ‰ (DZS, 2009a, 2010a, 2011a, 2012a, 2013a, 2014a, 2015a, 2016a, 2017a, 2018a). Ipak, upitna je točnost tih podataka jer je migracijska kretanja znatno teže procijeniti od prirodnog kretanja. Prema nekim autorima, migracijska bilanca kod Albanaca, ali i kod ostalih naroda u Makedoniji je znatno negativnija (Sotiroski i Hristoski, 2014). Kad se promotri migracijska bilanca Albanaca po općinama (sl. 9.), vide se drugačiji trendovi u odnosu na prirodno kretanje, kao i da su vrijednosti migracijske bilance znatno manje nego prirodne promjene; prema tome migracije manje utječu na ukupnu promjenu broja stanovnika. Pozitivnu bilancu Albanci imaju u većini općina čija su središta gradovi, a negativnu u ruralnim općinama u okolici Skoplja i Kumanova te u središnjoj Makedoniji, upravo u onim dijelovima u kojima imaju najveću prirodnu promjenu. Negativnu bilancu imaju i u Tetovu s okolicom zbog blizine Skoplja te u jugozapadnoj Makedoniji oko Ohrida.

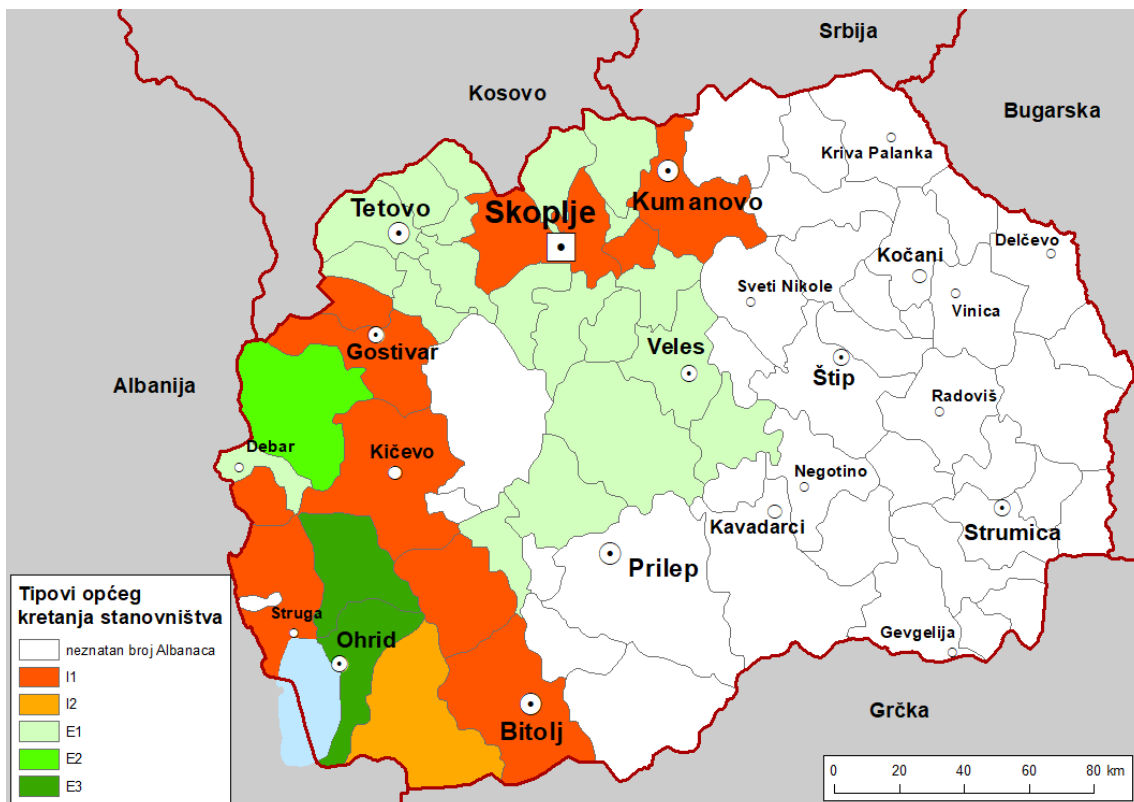
Sl. 9. Migracijska bilanca Albanaca u Makedoniji po općinama od 2008. do 2017. godine

Napomena: Grad Skoplje sastoji se od deset gradskih općina, ali je zbog preglednosti na karti Makedonije prikazan kao jedna općina; migracijska bilanca nije prikazana za općine s manje od 100 Albanaca

Izvor: Migracii, 2008, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2009.a; Migracii, 2009, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2010.a; Migracii, 2010, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2011.a; Migracii, 2011, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2012.a; Migracii, 2012, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2013.a; Migracii, 2013, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2014.a; Migracii, 2014, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2015.a; Migracii, 2015, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2016.a; Migracii, 2016, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2017.a; Migracii, 2017, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2018.a

3.7. Opće kretanje stanovništva

U ukupnom kretanju stanovništva u razoblju od 2008. do 2017. godine, Albanci bilježe rast u većini općina, a pad u tri općine (sl. 10.).

Sl. 10. Tipovi općeg kretanja albanskog stanovništva u Makedoniji u razdoblju od 2008. do 2017. godine

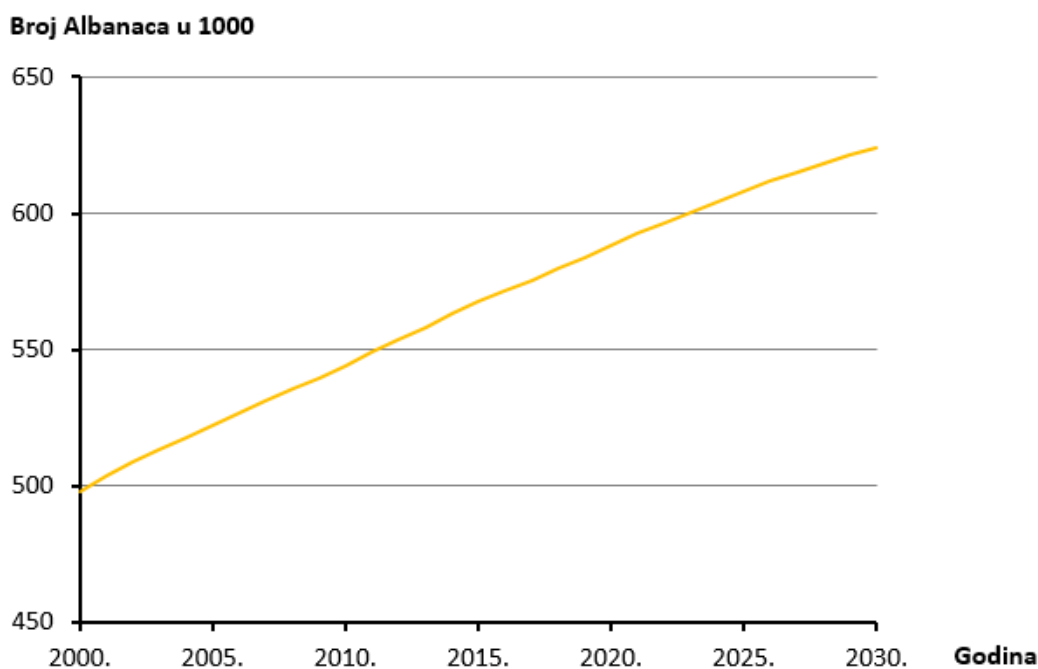
Napomena: Grad Skoplje sastoji se od deset gradskih općina, ali je zbog preglednosti na karti Makedonije prikazan kao jedna općina; tipovi općeg kretanja stanovništva nisu prikazani za općine s manje od 100 Albanaca

Izvor: Migracii, 2008, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2009.a; Migracii, 2009, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2010.a; Migracii, 2010, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2011.a; Migracii, 2011, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2012.a; Migracii, 2012, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2013.a; Migracii, 2013, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2014.a; Migracii, 2014, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2015.a; Migracii, 2015, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2016.a; Migracii, 2016, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2017.a; Migracii, 2017, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2018.a; Prirodno dviženje na naselenieto, 2008, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2009.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2009, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2010.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2010, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2011.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2011, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2012.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2012, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2013.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2013, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2014.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2014, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2015.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2015, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2016.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2016, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2017.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2017, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2018.c

Od imigracijskih tipova, zastupljeni su I1, porast imigracijom i I2, obnova imigracijom. Tip I1 karakterizira Albance u većini općina čija su središta gradovi i privlače stanovništvo iz okolnih općina. Tip I2 ima samo općina Resen, u kojoj je prirodno kretanje negativno, no ima pozitivnu migracijsku bilancu zbog povratka privremeno raseljenog stanovništva. Od emigracijskih tipova najčešći je E1, emigracija. Taj tip zastupljen je kod Albanaca u većini ruralnih općina središnje Makedonije i sjeverozapadnoj Makedoniji. Zbog pozitivne prirodne promjene sve te općine imaju pozitivno ukupno kretanje stanovništva, no ako se emigracijski trendovi intenziviraju moguće je drugačije stanje u budućnosti. Tip E2 postoji samo u izoliranoj općini Mavrovo i Rostuša na zapadu Makedonije, a tip E3 u općinama na jugozapadu, Ohrid i Debarca. U te tri općine i u suvremenom razdoblju nastavljeni su trendovi jake emigracije iz 1990.-ih godina.

4. BUDUĆI RAZVOJ

U budućnosti se može očekivati nastavak rasta broja i udjela Albanaca u Makedoniji. No, stope rasta trebale bi se smanjivati. Kod broja rođenih očekuje se stagnacija do 2022., u odnosu na razdoblje od 2008. do 2017. godine zbog blagog porasta fertilne baze i blagog smanjenja fertiliteta. Nakon 2022. dolazi do smanjenja fertilne baze i fertiliteta pa se očekuje pad broja rođenih od 1,5 % godišnje. Broj umrlih trebao bi rasti zbog rasta udjela starog stanovništva po stopi od 1,2 % godišnje, kao u razdoblju od 2008. do 2017. godine. Ukoliko i migracijska bilanca ostane jednaka kao u razdoblju od 2008. do 2017. godine, dakle - 0,1 % godišnje, broj Albanaca iznosio bi 588,1 tis. 2020., 607,9 tis. 2025. i 623,7 tis. 2030. godine (sl. 11.; procijenio autor prema DZS, 2005, 2009a, 2009b, 2010a, 2010b, 2011a, 2011b, 2012a, 2012b, 2013a, 2013b, 2014a, 2014b, 2015a, 2015b, 2016a, 2016b, 2017a, 2017b, 2018a, 2018c; Vlada RM, 2015).

Sl. 11. Procjena broja Albanaca u Makedoniji od 2000. do 2030. godine

Izvor: procijenio autor prema Migraciji, 2008, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2009.a; Migraciji, 2009, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2010.a; Migraciji, 2010, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2011.a; Migraciji, 2011, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2012.a; Migraciji, 2012, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2013.a; Migraciji, 2013, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2014.a; Migraciji, 2014, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2015.a; Migraciji, 2015, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2016.a; Migraciji, 2016, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2017.a; Migraciji, 2017, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2018.a; Popis na naselenieto, domaćinstava i stanovite 2002, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2005.; Prirodno dviženje na naselenieto, 2008, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2009.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2009, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2010.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2010, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2011.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2011, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2012.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2012, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2013.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2013, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2014.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2014, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2015.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2015, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2016.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2016, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2017.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2017, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2018.c; Strategija za demografski politiki na Republika Makedonija 2015-2024 godina, Vlada na Republika Makedonija, Ministerstvo za trud i socijalna politika na Republika Makedonija, Skoplje, 2015.

Prema procjeni iz Strategije demografske politike Republike Makedonije, broj stanovnika Makedonije iznosio bi 2,069 mil. 2030. godine (Vlada RM, 2015). Udio Albanaca 2030. prema ovoj projekciji i procjeni ukupnog stanovništva iznosio bi 30,2 %. U 2030. godini, očekuju se manje stope rodnosti i prirodne promjene te veće stope smrtnosti Albanaca nego u razdoblju od

2008. do 2017. godine. Međutim, i dalje će prirodna promjena biti pozitivna, dok se za Makedoniju u cjelini očekuju negativne vrijednosti prirodne promjene nakon 2020. godine. Stopa fertiliteta Albanaca također bi se trebala smanjiti (tab. 5.).

Tab. 5. Procjena osnovnih demografskih pokazatelja Albanaca u Makedoniji za 2030. godinu

Demografsko obilježje	Očekivana vrijednost u 2030. godini
Broj stanovnika	623 700
Udio u ukupnom stanovništvu Makedonije	30,2 %
Stopa rodnosti	11,0 ‰
Stopa smrtnosti	6,3 ‰
Stopa prirodne promjene	4,7 ‰
Stopa fertiliteta	1,8

Izvor: procijenio autor prema Migraciji, 2008, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2009.a; Migraciji, 2009, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2010.a; Migraciji, 2010, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2011.a; Migraciji, 2011, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2012.a; Migraciji, 2012, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2013.a; Migraciji, 2013, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2014.a; Migraciji, 2014, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2015.a; Migraciji, 2015, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2016.a; Migraciji, 2016, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2017.a; Migraciji, 2017, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2018.a; Popis na naselenieto, domaćinstava i stanovite 2002, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2005.; Prirodno dviženje na naselenieto, 2008, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2009.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2009, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2010.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2010, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2011.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2011, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2012.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2012, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2013.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2013, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2014.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2014, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2015.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2015, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2016.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2016, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2017.b; Prirodno dviženje na naselenieto, 2017, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2018.c; Strategija za demografski politiki na Republika Makedonija 2015-2024 godina, Vlada na Republika Makedonija, Ministerstvo za trud i socijalna politika na Republika Makedonija, Skoplje, 2015.

5. ZAKLJUČAK

Unatoč početku procesa starenja i jakom iseljavanju krajem 20. st., Albanci u Makedoniji imaju i dalje povoljna demografska obilježja, uspoređujući s makedonskim prosjekom i obilježjima ostalih europskih država. Takva demografska obilježja uzrokovat će povećanje broja i udjela Albanaca u Makedoniji u budućnosti. Zanimljivo je kako Albanci imaju bolja demografska obilježja u dijelovima Makedonije u kojima nisu većina. Zbog toga, u budućnosti se može očekivati veći utjecaj Albanaca na lokalnoj razini u Skoplju s okolicom i u središnjoj Makedoniji; utjecaj kakav već sad postoji u sjeverozapadnoj i zapadnoj Makedoniji. Već sada, iako nemaju isti status u državi kao Makedonci, Albanci su nezaobilazan faktor u suvremenom makedonskom društvu, gospodarstvu i politici. Povećanjem udjela u stanovništvu taj utjecaj može samo rasti i na državnoj razini. Trenutno je albanski jezik na korak do proglašenja službenim, što bi ga statusno izjednačilo s makedonskim jezikom. Makedoniju uskoro očekuju novi izazovi; dogovor s Grčkom oko promjene imena, proces pridruživanja Europskoj uniji i NATO-u. Na sve te odluke važan utjecaj imat će i Albanci. Makedonija je upravo zbog heterogenog etničkog sastava već duže politički nestabilna. Takvo stanje može se očekivati i u budućnosti. Kako bi se održala politička stabilnost, u budućnosti može doći do promjene statusa Albanaca iz nacionalne manjine u narod, ravnopravan Makedoncima i promjene ustroja države iz unitarne u neki oblik federacije.

LITERATURA

- Brunnbauer, U., 2002: The implementation of the Ohrid agreement: Ethnic Macedonian resentments, *Journal on Ethnopolitics and Minority Issues in Europe* 1 (1), 2-24.
- Courbage, Y., 2003: Censuses, Elections and Population: the Case of Macedonia, *Population* 58 (4-5), 429-450.
- Ghaffar Mughal, A., 2015: Muslim Population of the Republic of Macedonia: A Demographic and Socio-economic Profile, *Balkan Social Science Review*, 5 (1), 87-129.
- Kiselinovski, S., 2000: *Etničkite promeni vo Makedonija: 1913-1995*, Institut, Skoplje.
- Ortakovski, V. T., 2001: Interethnic Relations and Minorities in the Republic of Macedonia, *Southeast European Politics*, 2 (1), 24-45.
- Sotiroski, K. i Hristoski, I., 2014: Statistical Performances of Population Migration in the Republic of Macedonia at the Beginning of the 21st Century, *Migracijske i etničke teme*, 30 (1), 33-65.
- Trifunoski, J., 1976: *Polog, Antropogeografska proučavanja*, Srpska akademija nauka i umetnosti, Beograd.
- Trifunoski, J., 1988: *Albansko stanovništvo u Socijalističkoj Republici Makedoniji: antropogeografska i etnografska istraživanja*, Književne novine, Beograd.

IZVORI

- Migracii, 2008*, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2009.a
- Migracii, 2009*, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2010.a
- Migracii, 2010*, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2011.a
- Migracii, 2011*, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2012.a
- Migracii, 2012*, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2013.a
- Migracii, 2013*, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2014.a
- Migracii, 2014*, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2015.a
- Migracii, 2015*, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2016.a
- Migracii, 2016*, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2017.a
- Migracii, 2017*, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2018.a
- Nacionalni sastav stanovništva SFR Jugoslavije*, Savezni zavod za statistiku Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, Beograd, 1991.

Osnovni i sredni učilišta na krajot na učebnata 2016/2017 godina, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2018.b

Popis na naselenieto vo 1994 godina, Državen zavod za statistika, Skoplje, 1997.

Popis na naselenieto, domaćinstava i stanovite 2002, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2005.

Prirodno dviženje na naselenieto, 2008, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2009.b

Prirodno dviženje na naselenieto, 2009, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2010.b

Prirodno dviženje na naselenieto, 2010, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2011.b

Prirodno dviženje na naselenieto, 2011, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2012.b

Prirodno dviženje na naselenieto, 2012, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2013.b

Prirodno dviženje na naselenieto, 2013, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2014.b

Prirodno dviženje na naselenieto, 2014, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2015.b

Prirodno dviženje na naselenieto, 2015, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2016.b

Prirodno dviženje na naselenieto, 2016, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2017.b

Prirodno dviženje na naselenieto, 2017, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2018.c

Statistički godišnik na Republika Makedonija, 2017, Državen zavod za statistika, Skoplje, 2018.d

Strategija za demografski politiki na Republika Makedonija 2015-2024 godina, Vlada na Republika Makedonija, Ministerstvo za trud i socijalna politika na Republika Makedonija, Skoplje, 2015.